



**Răspunderea civilă contractuală
în domeniul protecției datelor cu caracter personal
în contextul noului Regulament General (UE)
privind protecția datelor nr. 2016/679**

Maria MAXIM

**Răspunderea civilă contractuală
în domeniul protecției datelor
cu caracter personal
în contextul noului Regulament General (UE)
privind protecția datelor nr. 2016/679**

Universul Juridic
București
-2021-

Cuvânt-înainte

Regulamentul General (UE) privind protecția datelor, rezultatul unei reforme legislative ce a durat circa 4 ani, fiind inițiată în 2012 și finalizată la data de 27 aprilie 2016, odată cu adoptarea sa, preia și dezvoltă (din Directivei 95/46/CE pe care o și abrogă) principiile de legitimitate a operațiunilor de prelucrare a datelor cu caracter personal [art. 5 alin. (1)], precum și principiul responsabilități (art. 5 alin. (2) coroborat cu art. 24), întărind sarcina operatorilor de date de a se asigura că au implementat toate măsurile tehnice și organizatorice prin care se protejează datele cu caracter personal atât din punct de vedere al modului de colectare și utilizare *lato sensu* a acestora și al respectării drepturilor persoanei vizate (art. 13-22, art. 34) cât și din punct de vedere al securității lor (art. 25, 32-35).

Noțiunea de „responsabilitate” a fost întărită prin stabilirea unei sancțiuni contravenționale de un nivel ridicat, respectiv „de până la 20.000.000 EUR sau, în cazul unei întreprinderi, de până la 4 % din cifra de afaceri mondială totală anuală corespunzătoare exercițiului financiar anterior, luându-se în calcul cea mai mare valoare” (art. 83), așa cum remarca și Giovanni Buttarelli, reprezentantul Autorității Europene pentru Protecția Datelor în cadrul conferinței internaționale organizată în 2016 la Strasbourg, după adoptarea regulamentului. La posibilitatea legală de atragere a răspunderii contravenționale a operatorului sau persoanei împuternicite (urmare chiar a unei plângeri depuse de persoana vizată la autoritatea de supraveghere competentă în temeiul art. 77 din regulament) se adaugă posibilitatea persoanei vizate prejudiciate de a se îndrepta cu cererea sa de despăgubire împotriva atât a operatorului cât și a persoanei împuternicite, art. 82 alin. (4) stabilind o răspundere civilă delictuală solidară a acestora.

Deși Regulamentul General (UE) privind protecția datelor include obligația operatorilor asociați sau operatorului și persoanelor sale împuternicite de a reglementa printr-un act juridic obligatoriu drepturile și obligațiile lor specifice pentru asigurarea respectării regimului juridic consacrat dreptului la protecția datelor cu caracter personal (art. 26 și 28), legiuitorul european nu instituie și nu oferă instrumente speciale, suplimentare condițiilor legale din dreptul național, când vine în discuție răspunderea civilă între părțile contractuale, respectiv răspunderea civilă contractuală.

De aceea, prezenta lucrare ce reprezintă demersul final al unui program doctoral de cercetare științifică, finalizat în toamna anului 2020, prin susținerea publică a tezei cu aceeași denumire în cadrul Universității din București, Facultatea de Drept, își propune să plaseze în contextul regimului juridic instituit în principal prin Regulamentul General (UE) privind protecția datelor analiza condițiilor de fapt și de drept în care intervine remediul juridic al răspunderii civile contractuale reglementat de art. 1.350 C. civ. român, fiind vizate raporturile juridice existente atât între operator și persoanele sale împuternicite, precum și între aceștia din urmă și subîmputerniciții lor ori între operatorii asociați, nelăsând deoparte situațiile de excepție a aplicării lor în beneficiul persoanei vizate pentru despăgubirea acesteia pentru prejudiciul cauzat prin

nerespectarea *lato sensu* a unor obligații contractuale. În capitolele dedicate prezentării rezultatelor analizei condițiilor răspunderii civile contractuale a fost subliniată menținerea condițiilor consacrate de jurisprudența instanțelor naționale privind existența unei fapte ilicite, a unui prejudiciu, raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu și vinovăția debitorului, ce comportă, totuși, anumite nuanțe determinate de obiectivul dreptului unional de a garanta într-un mod cât mai eficient drepturile subiective privind protecția datelor, făcându-se referire la cauzele de exonerare ce rup lanțul causal dintre fapta ilicită și prejudiciul suferit de debitorul obligației contractuale neexecutate, în special în condițiile în care victima este însăși persoana vizată, dată fiind diligența pe care operatorul de date sau persoana împuternicită are îndatorirea de a o manifesta, în legătură cu prevenirea riscurilor privind securitatea datelor persoanele, respectiv a asigurării și demonstrării luării tuturor măsurilor „corespunzătoare” sau „adequate”, la nivel de *state of art* (termen folosit de legiuitorul european în varianta în limba engleză a Regulamentului General privind protecția datelor). Aceste aspecte devin și mai relevante în cazul transferurilor de date către state pentru care Comisia Europeană nu a stabilit un nivel adecvat de protecție a datelor, rămânând în sarcina operatorilor de date de a analiza riscul unui asemenea transfer și de a se asigura că implementează garanții și instrumente juridice corespunzătoare protecției datelor cu caracter personal și a drepturilor persoanei vizate. Cu toate acestea, răspunderea civilă delictuală și contractuală plasate în contextul regimului juridic special al dreptului la protecția datelor cu caracter personal și al conținutului principiului responsabilității, îndeosebi al obligației operatorului de a demonstra respectarea cerințelor legale prevăzute de regulament, rămâne o răspundere civilă subiectivă bazată pe ideea de culpă.

Analiza realizată în cadrul lucrării integrează avizele și opiniile Grupului de Lucru Articolul 29 privind Protecția Datelor, ale Comitetului European privind Protecția Datelor, precum și jurisprudența instanțelor europene și naționale, alături de legislația națională relevantă principală și secundară din alte state membre Uniunii Europene, îndeosebi după data aplicării Regulamentului, respectiv 25 mai 2018.

Îmi doresc ca această lucrare să fie de folos profesioniștilor în domeniul protecției datelor și ne referim aici în mod deosebit la responsabilii cu protecția datelor, ocupație care în România, înaintea adoptării regulamentului, nu era cunoscută nici pe departe la nivelul de astăzi, fiind foarte puține persoane care dețineau o asemenea funcție în cadrul unei organizații, precum și celorlalți experți, juriști, chemați să clarifice chestiuni de drept legate de regimul juridic al dreptului la protecția datelor sau al răspunderii civile, preponderent contractuale, fără a exclude utilitatea sa pentru persoanele vizate, victime ale unor operațiuni de prelucrare a datelor ilegite, excesive, și de cele mai multe ori ascunse.

De asemenea, prin propunerile de *lege ferenda* îmi doresc ca acestea să fie luate în considerare în demersurile legislative viitoare ale autorității de supraveghere naționale, propunerile vizând, de exemplu, detalierea conținutului clauzelor contractuale de protecția datelor (cum ar fi cazul prevederilor art. 28 alin. (3) din regulament), precum și a clauzelor contractuale standard ce pot fi încheiate între operatorii de date sau operatori și persoanele împuternicite de aceștia), respectiv pentru aplicarea corespunzătoare a dispozițiilor legale privind răspunderea civilă a părților în această materie de drept, prin stabilirea dreptului de opțiune pentru persoana vizată în cazul clauzelor stabilite în

beneficiul său, prin aplicarea dreptului comun în materia răspunderii civile în toate cauzele ce au ca obiect o cerere în despăgubire a prejudiciului suferit de persoana vizată prin încălcarea unei obligații contractuale ce reprezintă în egală măsură și o obligație legală statuată de dreptul intern sau dreptul unional, *lex contractus* fiind legea română.

În final, aș dori să mulțumesc în mod deosebit soțului meu care m-a încurajat permanent pe parcursul celor aproape 5 ani de cercetare științifică, fiului și fiicei mele care au avut răbdare și mi-au permis să dedic acestei lucrări o parte a timpului pe care altfel l-aș fi petrecut cu ei și, nu în ultimul rând, coordonatorului programului doctoral și profesorilor universitari care m-au îndrumat în toată această perioadă. Mulțumesc, de asemenea, echipei editoriale pentru suportul și sprijinul acordat în publicarea lucrării.

Partea I

Principii de legitimitate în lumina Regulamentului General (UE) nr. 2016/679

În perioada imediat următoare celui de-al Doilea Război Mondial, ca un răspuns la opresiunile înregistrate în istoria omenirii, a fost adoptată, la data de 10 decembrie 1948, sub egida Organizației Națiunilor Unite, Declarația Universală a Drepturilor Omului, ce prevede în art. 12 dreptul fiecărui individ la viață privată, de familie și a corespondenței, statuând, de asemenea, că nimeni nu va fi supus „*atingerilor aduse onoarei și reputației*”¹ (subl.ns). De la acel moment, s-au accentuat din ce în ce mai mult demersurile legiuitorului național și european în reglementarea drepturilor fundamentale ale omului, din care dreptul la viața privată sau, mai recent, dreptul fundamental la protecția datelor cu caracter personal nu lipsesc, având un conținut dat de realitatea dinamică a societății de astăzi, astfel cum s-a stabilit, la nivel de principiu, de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO)².

Astfel, Declarației Universale a Drepturilor Omului i-a urmat, în 1950, Convenția privind Protecția Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului (denumită în continuare „Convenția europeană privind drepturile omului” sau „CEDO”) care stabilește în art. 8 „*dreptul la respectarea vieții private și de familie*”, în conținutul căruia, CtEDO a inclus protecția datelor personale, respectiv a datelor medicale, a imaginii³, a datelor personale stocate de serviciile secrete⁴ și a altor asemenea informații legate de persoanele fizice (subl.ns).

Convenția pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, adoptată la Strasbourg la data de 28 ianuarie 1981⁵ (denumită în continuare „Convenția 108”), modernizată în mai 2018 prin Protocolul adoptat în cadrul sesiunii din 17-18 mai 2018 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei⁶, vine și întărește necesitatea prelucrării datelor personale într-un mod echitabil și legitim, în compatibilitate cu scopul limitat de consimțământul persoanei vizate, stabilind derogările de la acest principiu în armonie cu practica CtEDO privind cazurile întemeiate pe art. 8 al CEDO, cu referire la situațiile exceptate de legislația națională, situații date de „*cerințele unei societăți democratice*”⁷ (subl.ns.). Convenția 108 a fost ratificată de România prin

¹ Articolul 12: „Nimeni nu va fi supus la imixtiuni arbitrare în viața sa personală, în familia sa, în domiciliul lui sau în corespondența sa, nici la atingeri aduse onoarei și reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri”.

² CtEDO, Cauza *Amann vs. Elveția* nr. 27798/95 din 16.02.2000.

³ CtEDO, Cauza *Schüssel vs. Austria*, nr. 42409/98 din 21 februarie 2002. CtEDO, Cauza *Peck vs. Regatul Unit* nr. 44647/98 din 28 ianuarie 2003.

⁴ CtEDO, Cauza *Rotaru vs. România*, nr. 28341 din 22.02.1995.

⁵ La data finalizării prezentei lucrări (iulie 2020), 55 de state ale lumii au ratificat Convenția 108, conform informațiilor de pe site-ul oficial al Consiliului Europei, disponibile la https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/108/signatures?p_auth=cN6J4BCa accesată la data de 01.07.2020.

⁶ Disponibil la adresa https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016807c65bf, accesată la data de 23.06.2018.

⁷ CtEDO, Hotărârea din 4.5.2000, cauza *Rotaru vs. România*, cerere nr. 28341/1995 etc.

Legea nr. 682 din 28 noiembrie 2001¹, la doar câteva zile după adoptarea Legii nr. 677/2001², fiind în continuare aplicabilă, alături de Regulamentul General (UE) nr. 2016/679, respectiv de celelalte acte normative menționate.

Potrivit art. 1 din Convenția 108, astfel cum a fost modificat prin Protocolul din luna mai 2018, de la Elsinore, Danemarca, scopul său „este de a proteja fiecare persoana fizică, în ceea ce privește prelucrarea datelor sale personale, indiferent de cetățenia sau reședința sa, contribuind astfel la respectarea drepturilor și libertăților sale fundamentale și, în special, a dreptului la viață privată”³.

Acest deziderat a fost adaptat la „noile provocări” pentru drepturile persoanelor vizate de prelucrarea datelor lor personale, fiind în armonie cu Regulamentul General (UE) nr. 2016/679. Este de remarcat faptul că, în adoptarea Directivei 95/46/CE, înlocuită de RGPD, legiuitorul european s-a inspirat nu numai din legislația națională a statelor membre UE existentă la acel moment în domeniul protecției datelor cu caracter personal sau a vieții private, referindu-ne îndeosebi la Franța⁴ și Germania⁵, dar și din reglementările Convenției 108, respectiv din Ghidul OECD „privind protecția vieții private și a transferurilor internaționale de date”⁶.

¹ Legea nr. 682/2001 „privind ratificarea Convenției pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, adoptată la Strasbourg la 28 ianuarie 1981”, publicată în M. Of. nr. 830 din 21.12.2001.

² Publicată în M. Of. nr. 790 din 12 decembrie 2001. Legea nr. 677/2001 a transpus dispozițiile Directivei 95/46/CE, abrogată prin RGPD, publicată în J. Of. nr. L 281/31 din 23.11.1995. Legea nr. 677/2001 a fost abrogată prin Legea nr. 129/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 102/2005 privind înființarea, organizarea și funcționarea Autorității Naționale de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal, precum și pentru abrogarea Legii nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, publicată în M. Of. nr. 503 din 19 iunie 2018 (art. V).

³ Traducerea aparține autorului prezentei lucrări, art. 1 în versiunea adoptată a Protocolului având următorul text: „The purpose of this Convention is to protect every individual, whatever his or her nationality or residence, with regard to the processing of their personal data, thereby contributing to respect for his or her human rights and fundamental freedoms, and in particular the right to privacy”.

⁴ Loi du „la liberté d'accès aux documents administratifs” publicată în Journal Officiel din 12.7.1979 și Loi relative a l'informatique aux fichiers et aux libertés, publicată în Journal Officiel din 6.1.1978, disponibilă în varianta consolidată după amendarea sa în 2004, la adresa

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT00000886460>, accesată la data de 05.05.2019, ce a fost amendată în 2018, prin Legea nr. 493 pentru a implementa cerințele RGPD în dreptul intern. De exemplu, cu referire la securitatea datelor și la analizele de risc, cu referire la evaluarea de impact – PIA, asupra protecției datelor personale, măsuri de securitate emise de autoritatea franceză în 2010, respectiv în 2015, manualul de metodologie fiind actualizat de autoritatea de supraveghere franceză în 2018, disponibil la <https://www.cnil.fr/fr/node/24129>, accesată la data de 10.12. 2018. A se vedea detalii în M. Saarinen, E. Auvray and F. Cruchet, Latham & Watkins Data protection in France, p. 12, disponibil la <https://www.lw.com/thoughtLeadership/data-protection-in-france-overview>, accesata la data de 25.06.2020.

⁵ Legea landului Hesia din Germania (Hessisches Datenschutzgesetz din 07.10.1970, respectiv Legea federală germană privind protecția datelor: Bundesdatenschutzgesetz, BDSG, adoptată la data de 20.12.1990 (BGBl. I 1990 S.2954), amendată prin Legea din 14.09.1994 (BGBl. I S. 2325), disponibilă la adresa <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=712> accesată la data de 05.05.2016, de exemplu, cu privire la funcția de DPO reglementat ca o garanție a drepturilor persoanelor vizate în art. 4 lit. (6). A se vedea detalii în raportul asupra nivelului protecției datelor personale în Germania, în Mechtilid Lauth, *Thematic Legal Study on assessment of data protection measures and relevant institutions, Report on Germany, February 2009*, disponibil la <https://fra.europa.eu/sites/default/files/role-data-protection-authorities-2009-de.pdf> accesat la data de 09.09.2017.

⁶ Recomandarea Consiliului referitoare la Ghidul „privind protecția vieții private și a transferurilor de date personale”, emisă în 23.09.1980, este disponibilă la adresa

<http://www.oecd.org/sti/economy/oecdguidelinesontheProtectionofprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm>, accesată la data de 5.05.2016.

De asemenea, dreptul la protecția datelor cu caracter personal primește o reglementare distinctă de dreptul la viață privată prin Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, proclamată în cadrul Consiliului European de la Nisa în anul 2000¹, intrată în vigoare în anul 2009, document cu valoare de tratat², care stabilește la art. 8, sub denumirea „*Protecția datelor cu caracter personal*” (subl.ns.), faptul că „orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc”, prevăzând în alin. următor principiul legalității prelucrării datelor personale, respectiv al limitării legitime a scopului prelucrării, în acord cu acordul exprimat de persoana vizată și cu legislația națională.

Din perspectiva legislației naționale aplicabile protecției datelor personale, menționăm, pe lângă Legea nr. 677/2001, ce și-a încetat aplicabilitatea la data de 25 mai 2018, Legea nr. 506/2004 „privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice”³, precum și reglementările cuprinse în Codul civil, intrat în vigoare în 2011⁴, care reprezintă dreptul comun în materia drepturilor personalității. Astfel, noul Cod civil reglementează expres în Secțiunea a 3-a, „*Respectul vieții private și al demnității persoanei umane*”, drepturile personalității (art. 70-76), încheind cu art. 77, denumit „*Prelucrarea datelor personale*” (subl.ns.). Acest text de lege prevede, astfel, că „orice prelucrare a datelor cu caracter personal, prin mijloace automate sau neautomate, se poate face numai în cazurile și condițiile prevăzute de legea specială”, în speță de RGPD, precum și de celelalte acte normative în materie pe care le vom analiza, de asemenea, în cadrul acestei lucrări, respectiv Legea nr. 190/2018 „privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului General (UE) nr. 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (Legea nr. 190/2018)”⁵, ce a intrat în vigoare la data de 31 iulie 2018, și Legea nr. 102/2005 „privind înființarea, organizarea și funcționarea Autorității Naționale de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal”⁶ (Legea nr. 102/2005), astfel cum a fost modificată și completată prin Legea nr. 129/2018⁷.

În continuare, având în vedere globalizarea și transferul internațional de date în afara Uniunii Europene, putem observa că acest domeniu de reglementare este într-o permanentă dezvoltare, programul de revizuire început astfel, prin Propunerea Comisiei Europene din ianuarie 2012 pentru uniformizarea reglementărilor într-un act normativ unic, aplicabil direct tuturor statelor membre, al cărui scop principal să fie creșterea controlului indivizilor asupra datelor personale, dar și flexibilitatea în mediul economic⁸ și libera

¹ Carta (adoptată la data de 07.12.2000) a intrat în vigoare pe data de 01.12.2009, în același timp cu Tratatul de la Lisabona de modificare a TUE și a Tratatului de instituire a CE (din 13.12.2007), publicat în J. Of. nr. C 306/1 din 17.12.2007. Carta este publicată în J. Of. nr. C 83/389 din 30.03.2010.

² Potrivit art. 6 alin. (1) din Tratatul de la Lisabona.

³ Publicată în M. Of. nr. 1101 din data de 25.11.2004.

⁴ Noul Cod civil adoptat prin Legea nr. 287/2009, republicată în M. Of. nr. 505 din 15.07.2011.

⁵ Publicată în M. Of. nr. 651 din data de 26.07.2018.

⁶ Publicată în M. Of. nr. 391 din data de 09.05.2005.

⁷ Legea nr. 129 din 15 iunie 2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 102/2005 „privind înființarea, organizarea și funcționarea Autorității Naționale de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal, precum și pentru abrogarea Legii nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date” a fost publicată în M. Of. nr. 503 din data de 19.06.2018.

⁸ Declarația Comisarului pentru Justiție, Viviane Reding: „17 years ago less than 1% of Europeans used the internet. Today, vast amounts of personal data are transferred and exchanged, across continents and around the globe in fractions of seconds” said the Commission’s Vice-President. „The Protection of